

Kansalliskirjastossa

”Inhimillisiin asioihin kuuluvat yhtä hyvin kyvyt, joilla ihminen on varustettu, kuin myös häntä ympäröivät ulkoiset asiat, joita hän käyttää [...] ja jotka panevat häntä liikkeelle.” Näin pistää seikat paikoilleen *Dissertaatio täydellisen ihmisyden idean määrittelemiseksi*. Sitä puolusti 21. kesäkuuta 1798 Turun Akatemiassa respondentti Jacob Abraham Strömmer (1777–1828), tuleva Pielisjärven kirkkoherra. Teksti oli mitä ilmeisimmin preeksenä vaikuttaneen Frans Mikael Franzénin (1772–1847) kynästä.

Nyt väitelmä on ensimmäistä kertaa suomennettu: dosentti Raija Sarasti-Wileniuksen työ julkaistiin helmikuun alussa *Filosofia.fi*-portaalissa. Samalla ilmestyi kolme muuta hänen suomeksi saattelemaansa dissertaatiota. Näin saatiin jakoon ensimmäinen erä käännoissarjaa, joka kokoaa yhteen Turussa 1600–1800-luvulla latinaksi laadittuja, filosofisesti kiintoisia väitöksiä. Tapauksen kunniaksi hanketta luotsannut *niin & näin* järjesti yhdessä Kansalliskirjaston kanssa seminaarin vanhojen väitöskirjojen merkityksestä ja niiden toimittamisesta lukijoitten ulottuville.

Dosentti Sari Kivistö avasi pelin opineella esityksellään turkulaisen tieteellisen kulttuurin eurooppalaisesta taustasta. Hän huomautti, että meikäläisissä väitöksissä toistuivat usein ajatuskulut ja puheenparret, jotka oli saksalaisissa yliopistoissa kuultu muutamaa vuosikymmentä aiemmin. Useita turkulaisia väitöksiä itsekin suomentanut tutkija kuitenkin neuvoi, ettei jälkijättöisyyttä tule liioitella: disputaatioissa oli tärkeää osoittaa traditiotuntemus. Ja aina joskus Turussakin saatiin aikaiseksi ”ilmeikästä ja vauhdikasta” tekstiä. Tutkijakollegiumin varajohtajanakin nykyään vaikuttava satirologi Kivistö tutkii paraikaa erityistä saksalaista väitöslajityyppiä 400 vuoden takaa: sadoissa painatteissa ruoditaan oppineitten paheita äreystä ja epäsiisteydestä huonoon pukeutumiseen ja vääriin kuolinsyihin.

Dosentti Mikko Lahtinen lähestyi omassa osuudessaan Turun Akatemiaa suurvaltapolitiikan tuottamana ’ideologisen apparaattina’, joka osaltaan loi pohjaa modernin kansalaisyhteiskunnan kehittymiselle. Pappiseminaarimaisuudestaan huolimatta Turun Akatemia oli myös sivustystä ja tutkimusta. Politologifilosofi-aatehistorioitsija Lahtisen mukaan filosofiaa on sen suojista etsittävä ennen muuta elävän historiallisen perinteen ja ajattelun kollektiivisten käytäntöjen muodossa. Filosofia kukoisti julkisena kriittis-intellektuaalisena toimintana kaunopuheisuuden professori Henrik Gabriel Porthanin (1739–1804) kaltaisissa rohkeissa, laaja-alaisissa ja arvostelukykyisissä hahmoissa.

Tunnelmaa tihensi kahta tasokasta esitelmää seurannut ulko-ohjelmallinen kolmas, kun professori Matti Klinge puhkesi yleisöpuheenvuoroon hännäten etenkin Kivistöä: ”Kirjoja kannattaa lukea. Älkää missään tapauksessa lukeko mitään englanninkielisiä kirjoja.” Tähän Kivistö lohkaisi pysyvänsä kuuliaisesti latinassa ja saksassa. Hän kiittasi, että historiantutkijoilta taas jää usein syrjään tekstien tarkempi lukeminen ja sisällön erittelemineen. Emeritus jatkoi muistuttamalla jo paljon aiheellisemmin, että Turun Akatemia perustettiin filosofisista syistä, aristoteelisuuden asiaa ajamaan. Suurin osa siellä valmistuneista väitöskirjoista kuului ylimalkaan niin sanottuun käytännölliseen filosofiaan, joka sisälsi esimerkiksi nykyisen valtio-opin ja historian alaan luettavia kysymyksiä. Luonnon-tieteet puolestaan olivat vanhan ajan yliopistossa vain marginaalisia harrastuskohteita. Ei pidä haksahdaa luulemaan, että menneiden aikojen yliopistojen olisi oltava jotakin, mitä ne myöhemmin olivat. Todettuaan, että ”aikakausinimitykset ovat intellektuaalihistoriassa kerta kaikkiaan pätemättömiä”, Klinge lausui: ”Anteeksi nämä arrogantit huomautukset.”

Väitössuomennoksia oli hieno julkaista hyvässä seurassa ja hauska esitellä Kansalliskirjastossa, olihan Franzén mainittua teosta presideeratessaan nimenomaan Akatemian kirjastonhoitaja. Toimittajana, runoilijana, aikalaiskriitikkona, kääntäjänä, kirjallisuuden ja viimein filosofiankin professorina hän oli julkinen intellektuelli *par excellence*. Franzénin erittelemä ja esimerkillistämä sisäisten yllykkeitten ja ulkoisten sysäysten dialektiikka, vaikuttavien asioiden dynamiikka, painoi vahvasti, kun *niin & näin* halusi hoidella kansalaisten ulottuville satsin aineistoa, jota vain entisaikainen eliitti ja nykyiset erikoistuntijat ovat pitäneet hallussa.

Seminaarissa kuultiin myös sovellussuunnittelija Jyrki Ilvan tiedontäyteinen katsaus väitöskirjojen digitoinnin edistymiseen, erikoiskirjastonhoitaja Sirkka Havun elegantti kuvaus ihanteellisesta tietokannasta ja bibliofiili Ilkka Paateron puheenvuoro vanhojen väitöskirjojen viehätystä keräilykohteina. Turun Akatemian elokventtiaprofessori Daniel Achreliuksesta (1644–1692) väitellyt Sarasti-Wilenius kertoi lopuksi yhdessä Tuukka Tomperin ja allekirjoittaneen kanssa tuoreen suomennoshankkeen vaiheista. Pääkääntäjän ja suvereenin latinistin iloiset tunnot koko vaativasta projektista olivat muikkea kuunneltavaa auditoriolliselle ihmisillä, jotka viihtyivät paikalla, vaikka seminaari venyi vilkkaan keskustelun vuoksi reippaasti yliajalle. Työn tuloksia voi tarkastella osoitteessa: www.filosofia.fi/turun_akademia_suomennokset.

Jarkko S. Tuusvuori

*Jutusta on julkaistu laajennettu versio
Filosofia.fi-verkkolokissa:
<http://www.filosofia.fi/node/5625>*